

LAGUTSKOTTET

Utlåtande 4/1997 rd

Regeringens proposition 19/1997 rd

Till Utrikesutskottet

Inledning

Remiss

Riksdagen remitterade den 3 april 1997 regeringens proposition 19/1997 rd med förslag till lag om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor och i tilläggsprotokollet till avtalet och bestämde samtidigt att lagutskottet skall avge utlåtande i ärendet till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Med anledning av ärendet har utskottet hört enhetschefen Ilkka Heiskanen och lagstiftningsrådet Päivi Kaukoranta vid utrikesministeriet, lagstiftningsrådet Antti Pihlajamäki vid justitieministeriet, äldre regeringssekreteraren Timo Turkki vid försvarsministeriet, generallöjtnanten Jussi Hautamäki och assessorn Kaarina Buure-Hägglund vid Huvudstaben för försvarsmakten och professorn Raimo Lahti.

Lagutskottet hade vid behandlingen av ärendet tillgång till grundlagsutskottets utlåtande i frågan (GrUU 6/1997 rd, RP 19/1997 rd).

Regeringens proposition

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner det i Bryssel den 19 juni 1995 ingångna avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor samt tilläggsprotokollet om begränsning av användningen av dödsstraff.

Avtalet (det s.k. Pfp-avtalet) är ett ramavtal, genom vilket de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och de stater som deltar i Partnerskap för fred förbinder sig att följa 1951 års avtal mellan parterna i Nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor i deras inbördes relatio-

ner (s.k. Nato-sofa). Avtalet om styrkornas status innehåller bestämmelser som gäller bland annat formaliteter vid inresa, rätt att bära vapen, utövning av domsrätt, rätt till skadestånd och avstående från skadestånd i vissa fall samt privilegier och immunitet för styrkorna.

Enligt tilläggsprotokollet verkställer inte de stater som är parter i protokollet dödsdomar med avseende på någon medlem av en styrka eller dess civila komponent och deras anhöriga från någon annan stat som är part i detta tilläggsprotokoll.

Pfp-avtalet trädde internationellt i kraft den 13 januari 1996 och dess tilläggsprotokoll den 1 juni 1996 efter att tre stater hade ratificerat avtalet och tilläggsprotokollet. För övriga stater träder avtalet i kraft trettio dagar efter deponeringen av ratifikations- eller godkännandeinstrumentet och tilläggsprotokollet den dag ratifikations- eller godkännandeinstrumentet deponeras.

I propositionen ingår ett förslag till lag om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor och tilläggsprotokollet till avtalet. Lagen avses träda i kraft samtidigt som avtalet.

Utskottets ställningstaganden

Motivering

Lagutskottet koncentrerade sig på propositionens bestämmelser om straff- och processrätt och verkställighet av dödsstraff.

De stater som deltar i Partnerskap för fred anordnar fredsbevarande övningar samt spanings- och räddningsoperationer på sina territorier. Under övningarna vistas medlemmar av främmande staters försvarsmakter och civila komponenter på den mottagande statens territorium. Pfp-avtalet fastställer den rättsliga statusen för de personer som deltar i övningarna och den straffrättsliga och disciplinära domsrätten

för den sändande och den mottagande statens militära myndigheter.

Det finns bestämmelser i internationella avtal, internationell sedvanerätt och nationell lagstiftning som kan lösa problem som uppstår i samband med tillämpningen av reglerna, men i och med att det internationella samarbetet blir alltmer omfattande är det på sin plats att klart reglera myndigheternas kompetens.

Enligt artikel VII.1a i Nato-Sofa har militärmyndigheterna i den sändande staten rätt att i den mottagande staten utöva all straffrättslig och disciplinär domsrätt som tillkommer dem enligt lagen i den sändande staten över alla personer som lyder under militärlagen i den staten. Formuleringen leder både till att tillämpningsområdet för finsk straffrätt kringskärs och att domsrätten för den främmande statens militärmyndigheter utvidgas så att den gäller straffbara gärningar som utförts i Finland.

Tillämpningsområdet för finsk straffrätt regleras i 1 kap. strafflagen, som trädde i kraft i reviderad form den 1 september 1996. Enligt 1 kap. 1 § strafflagen döms den som har begått ett brott i Finland enligt finsk lag. Nato-sofa är ett sådant internationellt avtal som avses i 1 kap. 15 § strafflagen och som kan begränsa tillämpningsområdet för finsk straffrätt. Dessutom har det enligt internationell sedvanerätt ansetts att en främmande stats trupper och personer i deras tjänst inte omfattas av de straffrättsliga bestämmelserna i den stat de vistas i.

I samband med att avtalet antas har regeringen för avsikt att avge en förklaring om sin tolkning av rätten för den sändande statens militärmyndigheter att utöva straffrättslig och disciplinär domsrätt i Finland. Enligt förklaringen tolkar Finland artikel VII.1a så att domstolarna i den sändande staten inte de facto får utöva domsrätt på finskt territorium. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande konstaterat att på ett sätt som påverkar bedömningen av lagstiftningsordningen för lagen kunde saken ordnas närmast genom bestämmelser i sak i själva lagen om införande av

avtalet. Enligt den utredning som lagutskottet har fått kommer de övriga avtalsparterna sannolikt att godkänna förklaringen. Det är emellertid inte längre möjligt att ändra den. Utskottet anser att det är tillräckligt att avge förklaringen och att domstolarnas rätt att utöva domsrätt i Finland skall begränsas till finska domstolar.

Enligt regeringens uppfattning är förklaringen viktig också när det gäller dödsstraffet. I Finland är det enligt 6 § 2 mom. regeringsformen förbjudet att döma någon till dödsstraff. Artikel VII.7a i Nato-sofa och tilläggsprotokollet begränsar verkställigheten av dödsstraff, men den sändande statens myndigheter har i och för sig rätt att döma till dödsstraff i den mottagande staten. Att förbjuda den sändande statens domstolar att de facto utöva domsrätt i Finland hindrar också domstolarna från att döma någon till dödsstraff, eftersom militärmyndigheterna i de stater som deltar i Partnerskap för fred inte har befogenhet att döma till dödsstraff.

I fråga om militär disciplin är det både med tanke på den sändande och den mottagande statens intressen motiverat att ge den sändande statens militärmyndigheter rätt att utöva domsrätt. Finska domstolar kan inte döma medborgare i den sändande staten utifrån bestämmelser om militära brott eller tjänstebrott, eftersom de endast gäller inom Finland. Genom att dessa befogenheter ges truppernas egna förmän kan den disciplinära makten utövas effektivt bland den sändande statens militära trupper. Det är sannolikt att finska trupper oftare deltar i övningar utomlands än utländska trupper i övningar i Finland. Ett arrangemang enligt avtalet ligger i Finlands intresse oberoende av om Finland är sändande eller mottagande stat.

Utlåtande

Lagutskottet anför värdsamt

att utrikesutskottet bör beakta det som sägs i detta utlåtande när det utarbetar sitt betänkande.

Helsingfors den 25 april 1997

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Henrik Lax /sv, vice ordföranden Matti Vähänäkki /sd, medlemmarna Sulo Aittoniemi /cent, Satu Hassi /gröna, Toimi Kankaanniemi /fkf, Juha Karpio /saml, Anne Knaapi /saml,

Annika Lapintie /vänst, Kari Myllyniemi /cent, Reino Ojala /sd, Heikki Rinne /sd, Pekka Saarnio /vänst och Jukka Tarkka /ungf samt suppleanten Marja-Liisa Tykkyläinen /sd.